

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

НАУКОВІ ПРАЦІ МАУП

Засновано у 2001 р.

Випуск 8

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

Київ 2003

УДК 330.3+336+658
ББК 65.9(4УКР)29-2я43
М43

Редакційна колегія

Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф. — головний редактор
Гайченко В. А., д-р біол. наук, проф. — заступник головного редактора
Корінний М. М., канд. іст. наук, доц. — відповідальний редактор
Марусева О. А. — відповідальний секретар

Економічні науки

Захожай В. Б., д-р екон. наук, проф., *Федоренко В. Г.*, д-р екон. наук, проф., *Титова Н. А.*, д-р екон. наук, проф., *Куценко В. І.*, д-р екон. наук, проф., *Осокіна В. В.*, канд. екон. наук, проф., *Онищенко В. П.*, д-р екон. наук, проф.

Психологічні науки

Максименко С. Д., д-р психол. наук, проф., акад. АПН, *Балл Г. А.*, д-р психол. наук, проф., *Ложкін Г. В.*, д-р психол. наук, проф., *Коломінський Н. Л.*, д-р психол. наук, проф., *Чуприков А. П.*, д-р мед. наук, проф., *Бурлачук Л. Ф.*, д-р психол. наук, проф., чл.-кор. АПН

Соціологічні науки

Судаков В. І., д-р соціол. наук, проф., *Ручка А. О.*, д-р філос. наук, проф., *Шкляр Л. Є.*, д-р політ. наук, проф., *Пилипенко В. Є.*, д-р соціол. наук, проф., *Танченко В. В.*, д-р філос. наук, проф.

Політичні науки

Бабкіна О. В., д-р політ. наук, проф., *Бєбик В. М.*, д-р політ. наук, проф., *Горбатенко В. П.*, д-р політ. наук, проф., *Храмов В. О.*, д-р політ. наук, проф., *Шуба О. В.*, д-р політ. наук, проф.

Юридичні науки

Мироненко Н. М., д-р юрид. наук, проф., *Марчук В. М.*, д-р юрид. наук, проф., *Скритнюк О. В.*, д-р юрид. наук, проф., *Калужний Р. А.*, д-р юрид. наук, проф., *Бабкін В. Д.*, д-р юрид. наук, проф.

Менеджмент

Федулова Л. І., д-р екон. наук, проф., *Гавєський Б. А.*, д-р філос. наук, проф., *Дахно І. І.*, д-р екон. наук, проф., *Дмитренко Г. А.*, д-р екон. наук, проф., *Воротіна Л. І.*, д-р екон. наук, проф.

Рекомендовано Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 6 від 30.09.02)

Міжрегіональна Академія управління персоналом.

М43 Наукові праці МАУП / Редкол.: М. Ф. Головатий (голов. ред.) та ін. — К.: МАУП, 2001. — ISBN 966-608-120-2

Вип. 8: Проблеми формування і розвитку ринкової економіки в Україні. — 2003. — 356 с. — Бібліогр. в кінці ст.
ISBN 966-608-345-0

У збірнику подано статті учасників трьох наукових конференцій, що відбулися у 2001–2002 рр. Розглядаються проблеми формування і розвитку ринкової економіки в Україні. Докладно висвітлюються проблеми підприємництва і маркетингу, розвитку фінансового ринку України, удосконалення фінансового контролю.

Для науковців, викладачів, державних службовців, усіх, хто цікавиться питаннями ринкової економіки.

Збірник "Наукові праці МАУП" зареєстровано Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України (свідоцтво від 11.04.02 за № 6048, серія КВ) як наукове видання, у якому висвітлюються результати новітніх наукових досліджень в галузях економіки, менеджменту, політології, соціології, психології, права, матеріалів наукових конференцій.

ISBN 966-608-120-2
ISBN 966-608-345-0

ББК 65.9(4УКР)29-2я43
© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2003

В. Є. Воротін Форми державного регулювання фінансового ринку в ринкових умовах господарювання в Україні	163	М. Ф. Базась, М. М. Матюха Напрями ефективного використання інвестицій для підвищення конкурентоспроможності вітчизняного фінансового ринку	222
Л. І. Федулова Концептуальні підходи до розробки конкурентної стратегії банку	165	І. Я. Софіщенко До питання про організаційні форми міжнародної банківської діяльності	225
С. Г. Шклярчук Фінансовий ринок: основні тенденції, проблеми та перспективи	173	М. Д. Лутак Обов'язкове страхування цивільної відповідальності: проблеми та перспективи	228
Н. В. Циганова, Г. В. Кучер Сучасний стан і проблеми управління державним боргом в Україні	179	В. Д. Бігдаш Особливості дослідження вітчизняного страхового ринку при розробці стратегії страховика	234
В. Г. Жила Фінансове забезпечення галузей соціально-культурної сфери	183	І. П. Волощук, Л. І. Федулова Управління ризиками в системі менеджменту банку	240
Я. В. Литвиненко Вплив податкової системи на фінансовий ринок України	185	О. О. Шишко Місце кредитного ризику в системі ризиків банку	246
Т. В. Жила Еволюція економічної думки і її вплив на розвиток фінансових відносин в Україні	188	І. А. Аванесова Характеристика елементів регулювання кредитної діяльності Київської Русі	251
М. В. Грідчина, Н. Г. Яковлева Захист прав і інтересів інвесторів як чинник розвитку фондового ринку України	190	А. А. Милай К вопросу развития локальной платежной системы с использованием пластиковых карточек	255
М. Ф. Базась, О. М. Ромашко Вплив інвестицій на розвиток фінансового ринку в Україні	194	С. А. Циганов, Д. М. Костан Роль комерційних банків у формуванні інфраструктури фондового ринку	258
Н. Б. Савіна Методи факторного аналізу результативності інвестицій	196	Т. П. Осташишин Розвиток системи страхування депозитів в Україні	261
В. Г. Федоренко, О. В. Мажуга, Л. Л. Заклюка, В. С. Малов, І. О. Маринич Фінансування інвестиційних програм в Україні	201	Ю. О. Тараненко, Т. П. Осташишин Підвищення безпеки банківської таємниці	264
Н. Г. Яковлева Поліпшення фінансового стану підприємств як чинник розвитку фінансового ринку	205	О. А. Романенко Удосконалення роботи банків на фінансовому ринку	266
І. М. Калашніков Інвестиційна діяльність – складова стійкого розвитку України	208	О. М. Покойова, Г. С. Мельнікова Фінансові деривативи – удосконалені замінники класичних інструментів традиційного грошового ринку	269
Н. І. Коломійченко Інвестиційні ресурси населення	211	О. М. Покойова, А. В. Шаперенков Проблеми підготовки персоналу для фінансового ринку України	272
О. М. Юрковська, А. І. Смеляк Проблеми залучення інвестицій у розвиток Української пошти	216	В. Б. Альошин Проблеми законодавчого забезпечення розвитку фінансового ринку України	275
К. В. Ізмайлова Застосування методів регресійного аналізу для визначення розміру та структури додаткових джерел фінансування підприємства	219	Г. О. П'ятаченко Місце фінансового ринку в системі ринкових відносин	278

*М. Ф. БАЗАСЬ, канд. екон. наук
(Міжрегіональна Академія управління персоналом, м. Київ)
М. М. МАТЮХА, канд. екон. наук*

НАПРЯМИ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ІНВЕСТИЦІЙ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВІТЧИЗНЯНОГО ФІНАНСОВОГО РИНКУ

Наукові праці МАУП, 2003, вип. 8, с. 222–224

Інвестиційна діяльність є одним з основних напрямків розширення і відтворення необоротних активів й підвищення економічного рівня та досягнення певного соціального ефекту. Успішний розвиток і вдосконалення інвестиційних процесів залежать від вирішення завдань, пов'язаних з визначенням основних чинників, що впливають на залучення та використання інвестицій. В умовах ринкової економіки для успішного розвитку бізнесу підприємствам необхідно залучати додаткові засоби і кошти. Тому останнім часом дедалі більшого значення набуває проблема пошуку підприємствами додаткових джерел фінансування з метою посилення економічного розвитку. Одним з таких джерел і найважливішим чинником розвитку є інвестиції — складові фінансового ринку.

Нині в Україні вперше за останні десять років досягнуто економічного зростання, реальний валовий внутрішній продукт порівняно з 1999 р. підвищився на 5,8 % проти 1 % за прогнозом. Номінально він досяг 173 млрд грн, перевищивши на 22 млрд грн обсяг, врахований при формуванні державного бюджету. Одним із чинників, що сприяв економічному зростанню, є інвестиційні процеси, подальше становлення вітчизняного фінансового ринку [2].

Фінансові ринки становлять динамічну та гнучку систему, що швидко реагує на будь-які макрота мікроекономічні зміни. Досягнення оптимальної структури фінансових ринків є актуальним питанням у будь-який період: як коротко-, так і

довгостроковий. У сучасних умовах в Україні надійними вважаються короткострокові вкладення (інвестиції) через високу ризикованість довгострокових кредитів. Водночас спостерігається поступове збалансування різних видів інструментів і пристосування фінансового ринку та вкладень до становлення стабільного фінансового ринку, хоча й повільними темпами.

Досвід ефективного господарювання в ринкових умовах свідчить, що сам собою ринковий механізм автоматично не може зосередити інвестування на забезпеченні загальнодержавних і підприємницьких інтересів для здійснення науково обґрунтованої структурної збалансованості економічного кругообігу з відповідним стандартом життя і відтворення населення. Доводиться застосовувати методи державного регулювання інвестиційної політики з метою планомірного формування, концентрації і ефективного використання вітчизняного ресурсного потенціалу, включаючи енергетичні, сировинні, трудові й фінансові ресурси, з відповідним залученням іноземних інвестицій та зовнішньоторговельних відносин згідно з міжнародним поділом праці, спеціалізацією, кооперацією та інтеграцією країн світового співтовариства. При цьому не слід розраховувати на великі обсяги іноземних інвестицій, оскільки вони відіграють подвійну роль. З одного боку, вони сприяють прискоренню економічного розвитку, а з іншого — призводять до збільшення дефіциту платіжного балансу, посилення соціально-економічних диспропорцій, закредитованості національної еконо-

міки з усіма негативними наслідками. Тому Україна повинна розраховувати більшою мірою на власні джерела інвестування, які закладені безпосередньо в економічному відтворювальному процесі. Слід тільки своєчасно акумулювати і швидко інвестувати кошти в об'єкти найпріоритетнішого значення зі швидким терміном обертання і віддачі.

До внутрішніх джерел інвестицій належать насамперед кошти амортизаційного фонду, який має формуватися на економічно обґрунтованих засадах і використовуватися виключно на відтворення. Джерелами внутрішніх інвестицій є також внутрішньогосподарські підприємницькі нагромадження з прибутку і рентних платежів; грошові нагромадження державного і місцевого бюджетів, частина яких завжди спрямовувалась на реалізацію загальнодержавних та регіональних економічних, науково-технічних і соціальних програм; цілеспрямована акумуляція і використання кредитних ресурсів банків; функціонування всієї банківсько-фінансової системи в інтересах відтворення і збільшення національного багатства.

Важливим елементом фінансового ринку є інвестування вітчизняних підприємств з бюджету країни. Нині запроваджується бездефіцитність бюджету, що сприятиме зменшенню державного боргу. Такий підхід досягається шляхом надання державних гарантій при одержанні суб'єктами підприємницької діяльності кредитів, що надаються міжнародними фінансовими організаціями. Прикладом є Німецько-Український фонд, створений відповідно до Указу Президента України від 1 червня 1998 р. № 574 і постанови Кабінету Міністрів України від 19 квітня 1999 р. № 628. Засновниками фонду є Кредитна установа для відбудови за дорученням Федеративної Республіки Німеччини, Кабінет Міністрів України в особі Міністерства фінансів України та Національний банк України [1]. Таке співробітництво і залучення іноземних інвестицій уможливають створення і розвиток господарської діяльності підприємств малого і середнього бізнесу, створення на їх базі додаткових робочих місць, що є високодохідними для населення у сучасних умовах. Таким чином, розвиток співробітництва з іноземними інвесторами сприяє зменшенню соціального напруження в суспільстві та підвищенню рівня добробуту населення.

У міру того, як в Україні розвиваються ринкові відносини, важливого значення набуває інвестування конкретних видів виробництв, підприємств. Підприємства пасивно ставляться до самостійного створення спільних структур, які займалися

кредитуванням, інвестуванням та фінансово-кредитною діяльністю.

Інвестиції припускають довгострокові вкладення капіталу всередині країни або за її межами. Під підприємством, яке створюється для інвестицій, маються на увазі всі види майнових, інтелектуальних цінностей, які інвестори вкладають в об'єкти підприємницької чи якої-небудь іншої діяльності.

Інвестором може бути фізична чи юридична особа України або іноземних держав. Інвестиції можуть мати такі форми: кошти, акції й інші цінні папери; рухоме і нерухоме майно; майнові права; ноу-хау — сукупність технічних, технологічних, комерційних та інших знань, оформлених у вигляді технічної документації, практичних навичок і виробничого досвіду, що необхідні для організації виробництва; права користування землею, водою, ресурсами, будинками, спорудами, а також інші аналогічні майнові права; інші цінності, вкладення яких прямо не заборонено чинним законодавством.

Будь-які з перелічених цінностей набирають статусу інвестицій тільки в разі прийняття інвестором рішення про вкладення їх в об'єкти інвестування, в конкретно взяте підприємство. Це рішення повинно бути оформлене в законодавчо встановленому порядку. Водночас зазначимо, що на прийняття рішення про інвестування впливає багато чинників, зокрема економічна стабільність підприємства, рівень кваліфікації робочої сили чи науково-технічного персоналу, інфляційні процеси, стабільність валютних курсів та цін.

Для підприємств, що створюються, інвестиціями можуть бути цінності, що вносяться інвестором у вигляді внесків у статутний капітал підприємства, а також цінності, що вносяться інвестором в об'єкти інвестування у межах спільного проекту. До таких проектів належить створення нового інноваційного продукту, від використання якого в майбутньому передбачається одержання значного прибутку.

З метою залучення інвестицій використовують критерії оцінки діяльності підприємства, які визначають на основі аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства. Для того щоб інвестиція стала внеском у статутний капітал, інвестор повинен увійти до складу засновників підприємства.

Одним з дієвих заходів залучення інвестицій є цілеспрямоване складання пропозицій-прогнозів управління виробництвом. У бізнес-плані враховують ефективність виробництва, прибутковість господарської діяльності, рівень рентабельності. З огляду на специфіку зарубіжного досвіду у сфері

інвестиційної діяльності бізнес-план має стати дієвим чинником обгрупування інвестиційної діяльності та залучення інвестицій на вітчизняний фінансовий ринок.

Якщо підприємство перебуває у процесі створення, основою для прийняття інвестором рішення про вкладення інвестицій саме в це конкретне підприємство буде бізнес-план, що містить опис діяльності, до участі в якій запрошується інвестор. У бізнес-плані зазначаються також перспективи, що очікують інвестора в разі прийняття позитивного рішення, і привабливість проекту.

Бізнес-план складається не тільки з метою залучення інвесторів, а й для планування організаційних і фінансових заходів, реалізація яких уможливить здійснення постійного і ефективного контролю за діяльністю підприємства загалом. Таким чином, бізнес-план є специфічним плановим документом, інструментом менеджменту підприємства, основою для прийняття ефективних та оптимальних управлінських рішень як підприємством, так і інвестором.

Дієвим чинником поліпшення діяльності, спрямованої на залучення та використання інвестицій, є впровадження сучасних засобів автоматизації та інформатизації, нагромадження відповідних баз даних про підприємства та інвесторів. Програмні засоби повинні сприяти ефективному аналізу використання інвестицій як на окремих підприємствах і щодо країни загалом. Доцільно створити державну інформаційну службу з управління інвестиційних потоків як на вітчизняному, так і на зарубіжному рівні. Програмні засоби повинні сприяти також ефективному розподілу інвестицій, швидкому визначенню пріоритетних галузей, конкретних підприємств для забезпечення їх залученими коштами і отримання комерційного прибутку.

Мета створення інформаційної служби полягає в налагодженні інформаційного зв'язку між інвесторами та підприємствами, що потребують або

використовують інвестиції. Цей зв'язок, на нашу думку, має відповідати таким критеріям:

- взаємний обмін інформаційними ресурсами між інформаційним центром, інвесторами та підприємствами повинен відповідати оптимально повній інформації про забезпечення успішної діяльності цих установ з ефективним використанням інвестицій та регулюванням фінансового ринку;
- надання інформації має бути безоплатним;
- надання інформації повинно бути оперативним згідно із встановленим регламентом, який має визначати порядок актуалізації відомчих баз даних;
- інформація, що надається, повинна чітко відповідати встановленим структурам і критеріям цілісності національного фінансового ринку.

До основних шляхів поліпшення використання інвестицій належать формування стабільного фінансового ринку, підвищення ролі конкретних виробництв, підприємств у залученні інвестицій, комплексна інформатизація процесу аналізу та ефективності залучення інвестицій.

Основними чинниками залучення та використання інвестицій з метою підвищення рівня конкурентоспроможності національного фінансового ринку є державне створення і регулювання інвестиційних утворень, обгрупування діяльності підприємств, галузей народного господарства за допомогою бізнес-планів, глобальної інформатизації потреб і пропозицій щодо інвестування.

Література

1. *Аналіз та експертиза проекту Закону України "Про державний бюджет України на 2001 рік"*. — К.: Рахункова палата України, 2000. — Вип. 21.
2. *Про виконання Державного бюджету України за 2000 рік*. — К.: Рахункова палата України, 2001. — Вип. 15.